

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

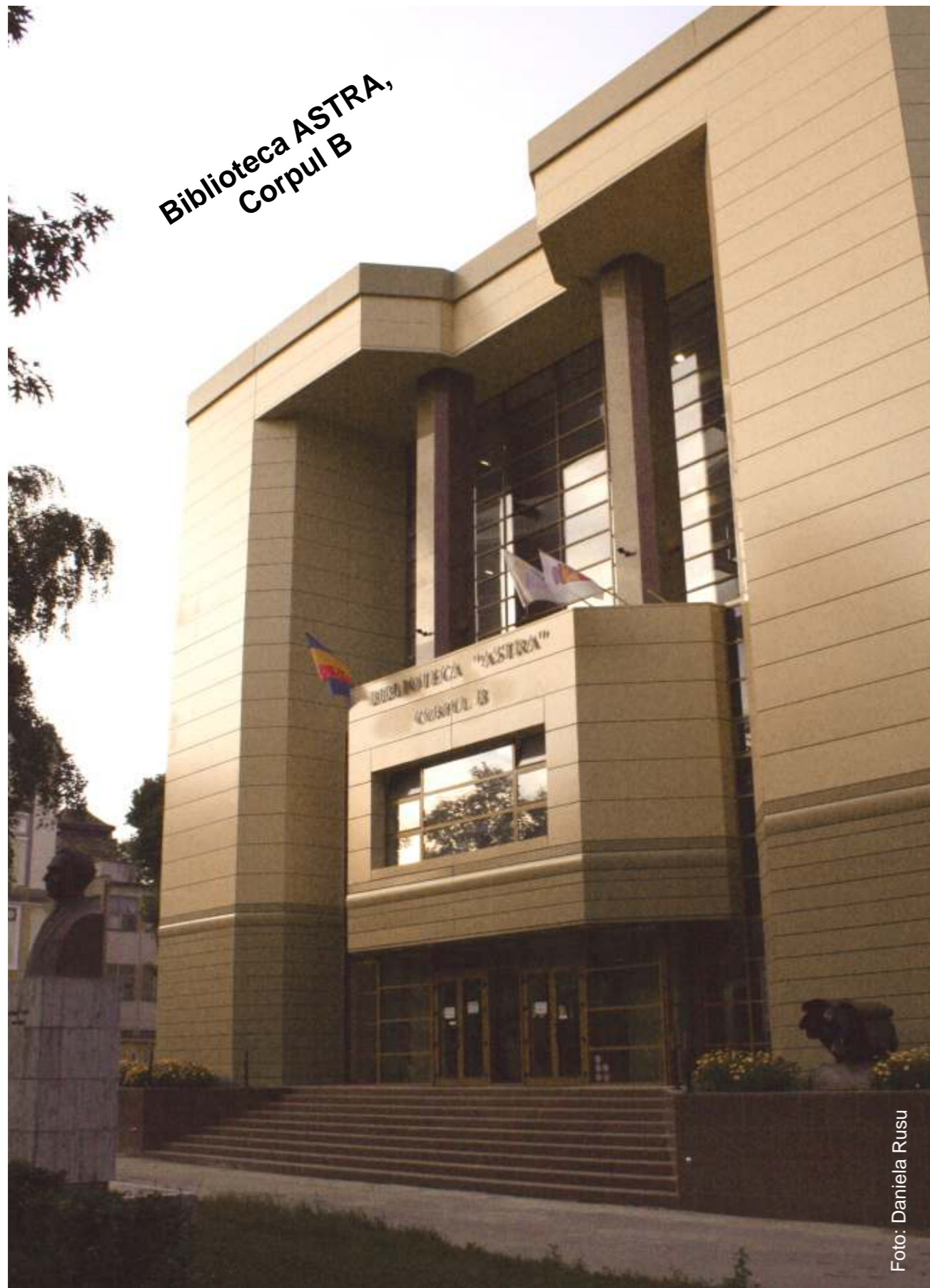
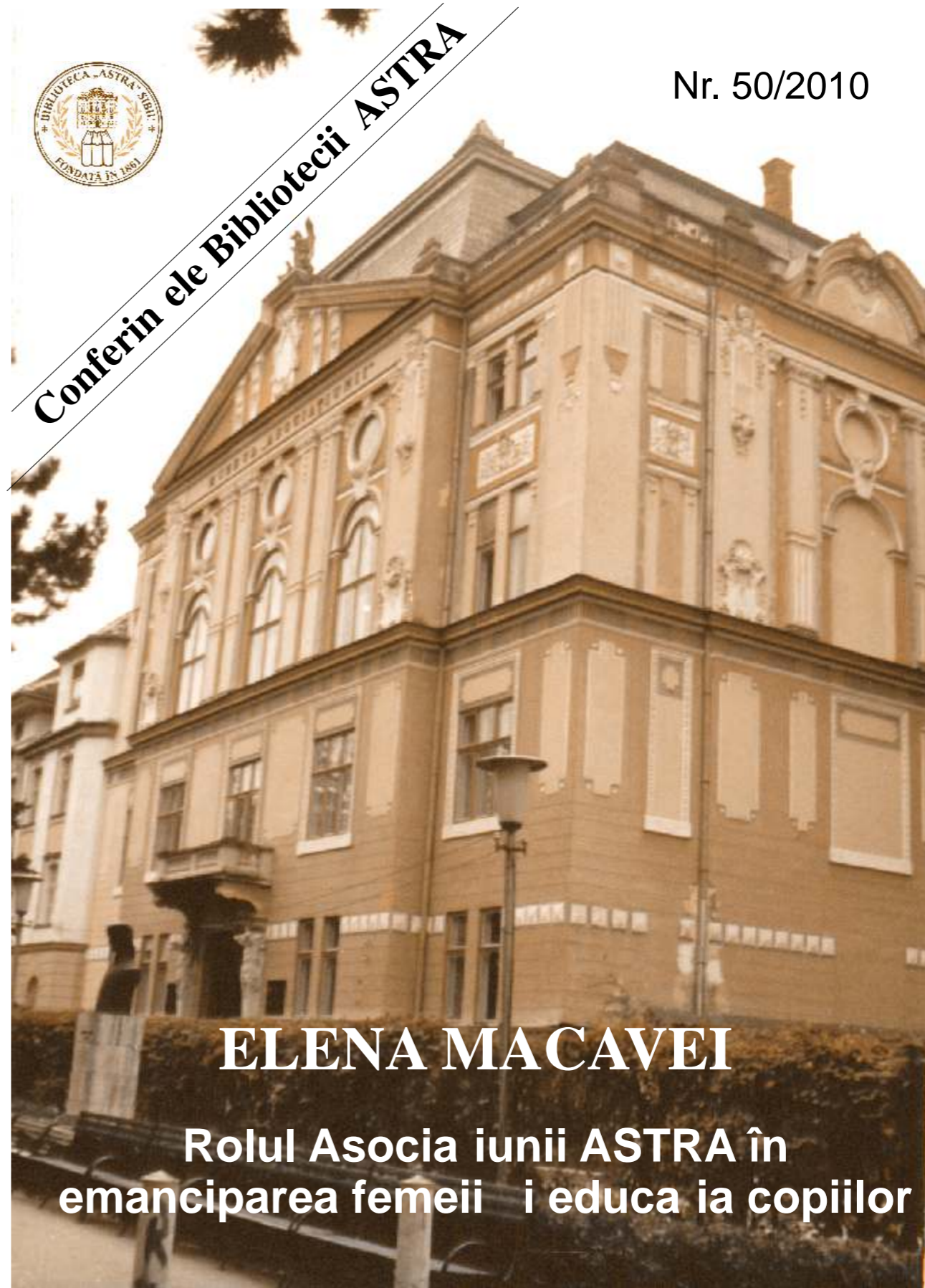

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 50/2010

ELENA MACAVEI

**Rolul Asociației ASTRA în
emanciparea femeii și educația copiilor**

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Elena MACAVEI:

Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ *ASTRA* SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Elena Macavei

n. 1943

MACAVEI P. ELENA

Data și locul nașterii: 8 februarie 1943, Târgoviște, județul Dâmbovița

Studii

- 1951-1954 – Școala primară (clasele I-IV) în Târgoviște
- 1955-1957 – Gimnaziul (clasele V-VII) în Târgoviște
- 1958-1961 - Liceul (clasele VIII-XI) în Târgoviște
- 1961 - Examenul de maturitate (bacalaureat)
- 1961-1966 – Studii universitare. Universitatea București, Facultatea de Filosofie, secția Pedagogie – Limba și Literatura Română

Perfecționare profesională

- 1968 - Examenul de definitivat, Universitatea București
- 1976-1978 - Examenul de admitere la doctorat, două examene și un referat, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca
- 1978 - Examenul gradul II pentru învățământ preuniversitar
- 1980 - Ultimul referat la doctorat
- 1983, 2 iulie – Susținerea tezei de doctorat: *Optimizarea educației în Casele de Copii* cu comisia constituită din: prof.univ.dr. *Andrei Dancsuly* – președintele comisiei, prof.univ.dr. *Dumitru Salade* – conducătorul de doctorat, prof.univ.dr. *Miron Ionescu*,

Universitatea Babeş Bolyai, Cluj-Napoca, referent, prof.univ.dr.
Ana Tucicov-Bogdan, Universitatea Bucureşti, referent,
prof.univ.dr. *Ion Drăgan*, Universitatea Timişoara, referent

- 1983, 10 septembrie – Confirmarea titlului de Doctor în Ştiinţe Pedagogice

Activitatea profesională – didactică

- 1966-1970 – Profesoară de Limba şi Literatura Română în şcoli profesionale din Târgovişte
- 1970-1971 – Profesoară de Psihologie şi Pedagogie la Liceul Pedagogic din Târgovişte
- 1971-1977 – Asistent universitar la Institutul de Învăţământ Superior Oradea
- 1978 - Psiholog la Laboratorul de Orientare Şcolară şi Profesională din Oradea
- 1979-1986 – Lector universitar la Institutul de Învăţământ Superior Sibiu
- 1987-1989 – Profesoară de Pedagogie la Liceul Pedagogic din Sibiu
- 1990-1993 – Lector universitar la Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu
- 1993-2000 - Conferenţiar la Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu
- 2001-2008 – Profesor universitar la Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu

- 2009 - Profesor universitar asociat, plata cu ora (prin pensionare) la Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu

Discipline predate: Psihologia generală, Psihologia copilului și a dezvoltării, Psihologia copilului preșcolar, Pedagogia copilului preșcolar, Pedagogia generală, Istoria pedagogiei, Cercetarea științifică în pedagogie, Asistența socială generală, Asistența familiei și a copilului.

Activitatea științifică

Cărți	14	Lucrări în volume	31
Studii în reviste	123	Cursuri și materiale uz intern	5
Articole – publicistică	174	Contracte de cercetare	3
Comunicări, conferințe	133	Recenzii primite	52

Cărți publicate

- **Familia și Casa de Copii**, Editura Litera, București, 1989
- **Pedagogie. Propedeutică. Didactică**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
- **Pedagogie. Teoria educației**, volumul I, Editura Aramis, București, 2001
- **Pedagogie. Teoria educației**, volumul II, Editura Aramis, București, 2002
- **Prostituția între ignorare și mistificare**, Editura Antet, București, 2005

- **Lucian Bologa. Viața și Opera**, Editura Psihimedia, Sibiu, 2005
- **Surâs, lacrimă, speranță. Publicistică psihologică și pedagogică.**
1972-2005, volumul I, Editura Psihimedia, Sibiu, 2006
- **Surâs, lacrimă, speranță. Publicistică psihologică și pedagogică.**
1972-2005, volumul II, Editura Psihimedia, Sibiu, 2006
- **Umorul în publicații astriste**, Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2007
- **Tratat de Pedagogie. Propedeutică**, Editura Aramis, București, 2007
- **Educația și integrarea europeană** (coordonare), Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2007
- **Țigani / Romii. Realități și perspective** (coordonare), Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2008
- **Pelerini în Țara Sfântă**, Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2009
- **China. Un univers fascinant de cultură și civilizație**, Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2010.

Premii și distincții

- **Premiul Academiei Române „Constantin Rădulescu-Motru”,** 2003, pentru lucrarea *Pedagogie. Teoria educației*, Editura Aramis, București, 2001, 2002
- **Ordinul „Meritul pentru Învățământ” în grad de ofițer,** Monitorul Oficial al României, nr. 1181 / 13 decembrie 2004

Apartenența la organizații culturale

- **Asociațiunea Transilvannă pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român / ASTRA,** sediul la Sibiu – Președinta Secțiunii Pedagogice și de Asistență Socială
- **Fundația ARMONIA pentru familii etnic-mixte,** sediul la București.

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă .....</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești .....</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș .....</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate .....</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului .....</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 – .....</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>> .....</i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere .....</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu .....</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii .....</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica .....</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel .....</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă .....</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna .....</i>	15
George Banu	<i>Actorul european .....</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor .....</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers .....</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii .....</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei .....</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru .....</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu .....</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică .....</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse .....</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării .....</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate .....</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață .....</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința .....</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni .....</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu .....</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român .....</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române .....</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă .....</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespuse folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare .....</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român .....</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor .....</i>	50

Prof.univ.dr. **Elena MACAVEI**,

Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu

Președinta Secțiunii Pedagogice și de Asistență Socială a ASTREI

Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor*

De la înființare, din 1861, și până la desființarea abuzivă din 1949, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, prin ctitorii și conducătorii ei, a conceput și a pus în practică un program amplu de emancipare prin cultură a poporului pentru construirea, conștientizarea și asumarea identității naționale, pentru pregătirea spirituală a românilor din toate provinciile țării pentru Unire și pentru a intra în concertul popoarelor civilizate ale Europei, ale altor continente.

Și astfel, prin perseverența propagandă culturală, Asociațiunea ASTRA a devenit și a rămas în istorie cea mai proeminentă și prestigioasă *tribună a educației* în domeniile: economic, juridic, medical, școlar, etnografic, literar-artistic, științific și tehnic.

Amplul program de emancipare economică și culturală a poporului prin cultură, de promovare a unității limbii și de răspândire a culturii românești, europene, universale s-a făcut cunoscut prin publicații – reviste, cărți, calendare – și conferințe ce s-au adresat tuturor categoriilor sociale, cu diferite niveluri de pregătire.

---

* Conferință prezentată în ziua de 17 aprilie 2010.

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Au rămas și vor rămâne în conștiința posterității performanțele excepționale ale Asociațiunii ASTRA, evidențiate prin crearea reuniunilor agricole și industriale, băncilor și cooperativelor de credit, instituțiilor de învățământ, școlilor țărănești, muzeelor, societăților literar-artistice, sportive, reuniunilor de cântări, expozițiilor etnografice și ale economiei de casă, conferințelor, spectacolelor muzicale și teatrale, serbărilor și festivalurilor, manifestărilor sportive. Toate dovedesc eficiența propagandei culturale a Asociațiunii ASTRA, eficiența politicii educaționale a tuturor categoriilor de vârstă – copii, tineri, adulți.

Prin publicații și prin conferințe s-a dus o tenace luptă cu ignoranța, pentru atingerea unui nivel de viață economică prosperă, pentru creșterea standardului de sănătate fizică, mentală și spirituală a poporului, pentru conștientizarea necesității științei de carte, pentru cunoașterea și respectarea personalităților politice și culturale din trecut și din prezent, pentru cunoașterea și asumarea istoriei și tradițiilor.

Asociațiunea ASTRA și-a păstrat cu onoare statutul de *academie de probleme culturale și social-economice, de tribună a educației permanente*, pentru toate vârstele și pentru toate categoriile sociale, și-a păstrat un loc de frunte între societățile culturale românești datorită performanțelor deosebite, dintre acestea, amintim: - *unificarea și cultivarea limbii române*; - *susținerea și popularizarea creațiilor literar-artistice*; - *colecționarea documentelor istorice și etnografice*; - *stimularea dezvoltării economiei casnice, punerea ei în valoare prin târguri și expoziții, creșterea nivelului de trai al țăranilor*; - *ridicarea nivelului de educație medico-sanitară și întărirea sănătății*; - *emanciparea și educarea femeii ca mamă și gospodină, în primul rând, ca păstrătoare a tradițiilor, ca educator natural al tinerei generații*; - *susținerea școlarizării copiilor, sprijinirea școlilor, pregătirea dascălilor, crearea*

manualelor, alfabetizarea adulților; - crearea unei mișcări artistice prin reuniuni de cântări, spectacole, serbări, festivaluri; - susținerea teatrului românesc profesionist și amator; - crearea și întreținerea cultului cărții prin publicarea și difuzarea cărților și a colecțiilor de cărți: Biblioteca Poporală a Asociațiunii, Biblioteca Tineretului, Biblioteca ASTRA; - crearea bibliotecilor, muzeelor, caselor naționale, conservarea și promovarea valorilor culturale prin aceste instituții; - crearea mișcării sportive prin Subsecțiunea de Educație Fizică și prin Asociația „Șoimii Carpaților”; - organizarea unui sistem organizat de propagandă culturală prin reviste, calendare, conferințe elaborate, susținute și publicate.

Grija față de viitorul poporului român s-a manifestat prin orientarea propagandei educative și spre politica demografică, aducându-se argumente biologice, juridice, sociologice, psihologice și pedagogice pentru a conștientiza răspunderea pentru sănătatea fizică și mentală a generațiilor contemporane și următoare. Pentru acest considerent, în articolele publicațiilor Asociațiunii ASTRA s-au dezbătut probleme legate de creșterea natalității prin sporul natural al populației și combaterea mortalității infantile, întrucât era necesară regenerarea neamului după război (Primul Război Mondial, Al Doilea Război Mondial).

Mortalitatea infantilă, un indice de apreciere a civilizației unui popor, trebuia redusă la maxim prin profilaxia bolilor infantile, ocrotirea femeilor gravide, amenajarea locurilor de naștere, educarea mamelor pentru creșterea copiilor mici, ocrotirea specială a copiilor săraci și orfani. Respectul pentru maternitate ca nobilă misiune pentru viitorul social al țării se concretiza în măsurile de ocrotire a femeii în perioadele ante și postnatale, în recomandări pentru îngrijirea și educarea copiilor mici.

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Plecându-se de la studiul sociologic al cauzelor și formelor de degradare a familiei, s-au combătut fenomenele de concubinaj și nașterea copiilor nelegitimi, practicile căsătoriilor tardive și celibatul. Sprijinirea creșterii natalității se realiza prin întărirea familiei și prin calitatea relațiilor de familie, combătându-se, în numeroase articole și conferințe, violența și alcoolismul. Calitatea vieții de familie depindea, evident, de educația fetelor pentru viața de familie, ca mame și gospodine, prin cultivarea virtuților: înțelepciune, dragoste, devotament, modestie, sobrietate, dăruire.

„Chestiunea cultivării femeii este vitală, susținea pedagogul Petru Șpan, întrucât femeii îi este rezervat locul de onoare în organismul omenirii, loc care, ocupat cu vrednicie, este chemat să dea direcțiune omenirii către idealul perfecțiunii omenești.” În familie se pune fundamentul creșterii și educării copiilor. De femeie, de mamă depinde creșterea bună sau rea a pruncilor, idee argumentată de pedagogul și omul de cultură Vasile-Grigore Borgovan în lucrarea „Ionel”, publicată în anul 1901: *„Femeia, cu mintea luminată, cu inima înnobilită de sentimentele adevărului, binelui, dreptății și frumosului, cu voința tare și statornică a îndeplini ceea ce simte, va naște copii cu însușiri bune și îi va crește în adevăr, în dreptate, în înțelepciune și în dragoste de sine și de omenie”*.

Aceeași lucrare oferă idei prețioase, însoțite de povețe prin sentințe morale, povești, zicători și proverbe. Autorul face recomandări cu privire la construirea casei ce va deveni căminul tinerilor căsătoriți, recomandări legate de formarea gospodăriei și prosperitatea ei. Sfaturi prețioase oferă autorul pentru îngrijirea și respectarea femeii însărcinate, pentru supravegherea nașterii, pentru creșterea și educarea copiilor și cultivarea simțurilor, inteligenței, voinței. Jocul și îndeletnicirile muncii gospodărești constituie cadrul de creștere și educare a copiilor. Recomandările sunt îndreptate, de

asemenea, spre pregătirea copiilor pentru școală, pregătirea lor ca viitori gospodari, ca membri comunitari. Nu sunt uitate metehnele care deteriorează viața de familie: violența, bădărănia, alcoolismul, aspru criticate și condamnate.

Aceeași tematică a familiei și a lăcașului ei abordează și omul de cultură Ioan Popcea în lucrarea „Casa părintească, crescătoarea indivizilor și popoarelor”, apărută în anul 1903 și care este o pledoarie pentru echilibrul vieții de familie dat de înțelegerea partenerilor, de asumarea creșterii și educării copiilor: *„Casa părintească este cea dintâi și cea mai însemnată școală în care se formează caracterul... este modelul de vorbire, de obicei, de purtare, de caracter... iar rolul mamei, esențial în buna creștere a copiilor, este astfel exprimat: „O mamă bună plătește mai mult decât o sută de dascăli. Ea e magnetul ce atrage cu putere irezistibilă spre sine inimile tuturor din casă...”*

Una dintre preocupările Asociațiunii ASTRA fiind îndrumarea oamenilor de la sate să-și clădească gospodării prospere, antidotul sărăciei, prin articole, conferințe se efectua educația economică a oamenilor, instruirea lor pentru a face o agricultură eficientă, pentru a crește animale și albine, pentru a avea o economie casnică care să le permită a duce un trai cel puțin decent. Cea mai deosebită contribuție la acest deziderat și fapt real de a avea gospodării prospere au avut-o *școlile țărănești*, ctitorul lor fiind dr. Vasile Ilea iar modelul acestei ctitorii a fost Școala țărănească de la Sighetul Marmației. În aceste instituții, înființate apoi și în alte centre, bărbați și femei primeau informații, își formau deprinderi și atitudini de cultivare a pământului, de creare și întreținere a economiei casnice. Au fost remarcate și apreciate și popularizate de sociologul Dimitrie Gusti.

În 1944, erau 150 de școli țărănești, în Ardeal și în alte regiuni ale țării a crescut numărul gospodăriilor prospere, ceea ce a dovedit pragmatismul

16..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

acțiunii de educație economică a Asociațiunii ASTRA. Organizarea periodică a expozițiilor economiei de casă și etnografice era un prilej de a expune obiectele muncii oamenilor și întrețineau spiritul de emulație al producătorilor, respectul tuturor pentru calitatea muncii în gospodărie.

Nu au fost uitați, nu avea cum, nici copiii săraci și orfani, cei mai mulți fiind victime ale războiului. De ei s-a ocupat, cu răspundere și compasiune, Secțiunea Feminină a Asociațiunii ASTRA împreună cu Reuniunile de femei și au desfășurat ample și sistematice acțiuni filantropice, marcate în presa timpului și consemnate în dările de seamă prezentate în ședințele și adunările Asociațiunii. S-au luat inițiative de înființare și întreținere a azilurilor și orfelinatelor în Sibiu, Brașov, Blaj, Beiuș, Cernăuți, Chișinău.

S-au făcut repetate și insistente apeluri în presă, sub deviza, „Să fim gata la noi jertfe de umanitate, de iubire de neam și de țară”, pentru sensibilizarea opiniei publice de susținere materială a așezămintelor de asistență socială a săracilor și orfanilor. S-au cultivat și încurajat atitudinile filantropice de primire a copiilor săraci și orfani în familiile oamenilor înstăriți. Sistematically s-au organizat acțiuni de oferire a darurilor, mai cu seamă cu prilejul sărbătorilor naționale și creștine, pentru răniții de război, văduve, copii săraci și orfani, studenți merituoși din familii modeste.

În amplul program social-cultural al Asociațiunii ASTRA, un loc distinct ocupă acțiunile speciale de *emancipare a femeii și educația copiilor*. *George Barițiu*, unul dintre ctitorii Asociațiunii, secretar și președinte, redactor al revistei *Transilvania* și al altor publicații, supranumit „Nestorul presei românești”, a fost un consecvent creator de opinii favorabile respectării și instruirii femeii, educației copiilor și tinerilor.

Premisa convingerilor lui de susținere a educației speciale a fetelor ca soții și mame, în special, este ideea că „*toată nădejdea unui viitor mai bun*

atârnă singur de la o creștere mai bună”, ceea ce înseamnă că speranțele într-un viitor prosper se pun în oameni educați, în creșterea bună sau educația pruncilor, băieți și fete, educație ce începe în primii ani de viață, în familie prin grija și iubirea mamelor, și continuă în școli care, prin dascăli iscusiți, îi pregătesc pentru exigențele vieții.

Având aceste convingeri, Barițiu, prin propriile articole, a creat și a difuzat opinii favorabile educației fetelor și emancipării femeilor, defavorizate de politica școlară a vremii și de prejudecățile demobilizatoare legate de inutilitatea instruirii școlare a fetelor. Propriile opinii au fost mereu însoțite de mijlocirea publicării, în revistele pe care le-a redactat, a articolelor ce susțineau ideea educației fetelor și emancipării femeilor, articole semnate, printre alții, de: Visarion Roman, dr. Iacob Felix, dr. Pavel Vasici, Petru Șpan, Ioan Popescu, Ion Pop-Reteganul, Daniil Barcianu ș.a.

Talentatul ziarist și omul de cultură George Barițiu a găzduit în publicațiile redactate de el recenzii ale unor lucrări de pedagogie reprezentative, reale valori ale literaturii pedagogice: *Diregătoriul bunei creșteri spre îndreptarea multor părinți și bun folosul tinerimii române* (1830) de Damaschin Toma Bojâncă, *Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune* (1901) de Vasile Grigore Borgovanu, *Casa părintească, crescătoarea indivizilor și popoarelor* (1903) de Ioan Popeea ș.a. Tot în sprijinul sensibilizării opiniei publice privind educația fetelor și emanciparea femeilor, Barițiu și alți redactori au mijlocit publicarea articolelor privitoare la teoria pedagogică și la ideile aparținând marilor creatori: Jan Amos Comenius, Jean-Jacques Rousseau, Friedrich Herbart, Johann Heinrich Pestalozzi, François Fénelon, Peter Petersen ș.a.

George Barițiu a fost un neobosit militant pentru răspândirea științei de carte, pentru convingerea oamenilor să-și dea copiii la școală pentru că, scria

18..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

el, „*O școală bună face, în scurtă vreme, obști bune, cetățeni buni, nații deștepte*”. Iar educația prin școală a copiilor și tinerilor, băieți și fete, face parte din mișcarea patriotică de emancipare a poporului prin cultură, obiectivul major al Asociațiunii ASTRA. Educația poporului, scria marele ziarist, istoric și om de cultură, într-un articol din revista „Transilvania”, nr. 17-18 / 1887, „*este cea dintâi treabă a patrioților, școalele și institutele de educație făcute de ori de cine, nu sunt primite ca dar, ci ca datorie a fiecăruia care are putere și vrea să se arate vrednic de nume de om*”. Acesta era un mesaj ce trebuia să mobilizeze, și a mobilizat, „intelighenția” românească în mișcarea de dezvoltare a învățământului românesc, în mișcarea de emancipare culturală a poporului român la temelie comunității, în familie, continuând în școală și în restul vieții, ceea ce în limbaj pedagogic se numește educație permanentă.

Convins că familia este cel dintâi mediu de bună creștere a copiilor și de rolul esențial al mamei, în articolul *Educațiunea*, publicat în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 11-12 /1839, Barițiu le îndemna pe mame să se ferească a greși prin neglijență, răceală și nesocotință, să ajute „*desvolvirea (dezvăluirea) puterilor trupești și sufletești ale pruncilor, să-i învețe de timpuriu a cugeta și simți bine, a da pilde îndemnătoare, a câștiga ascultarea pruncilor prin duhul blândețelor, nu prin pedeapsă... pentru că asprimea naște cerbicii neînduplecate sau fățarnici ipocriți*”.

Tot în familie, datorită mamei, îndeosebi, pruncii dobândesc iubirea de învățătură care continuă în școală. În același articol Barițiu preciza: „*Educația din casă trebuie să fie împreună cu cea scholastică; amândouă au să lucreze în armonie dacă voiesc a produce vreun bine.*” Începând în familie și continuând în școală, copiii, fete și băieții trebuie să se cultive, să învețe să cugete bine, să se păzească de greșeli și de prejudecăți.

Dictonul aparținător - *De educația femeii depinde reputația națiunii române* - i-a călăuzit convingerea lui Barițiu și a altor intelectuali înțelepți de a milita pentru educația și emanciparea femeii. Buna creștere primită de fete de la părinți înțelepți și responsabili în familie era temelia cultivării interesului pentru știința de carte. Dar, școli pentru fete erau puține, ne informează Barițiu, minoritățile maghiară și germană aveau instituțiile lor, pensioanele primeau fete din familii bogate. În România de peste Carpați existau școli centrale de fete, școli profesionale, pensioane private, preparandii pentru pregătirea învățătoarelor. Azilul „Elena Doamna”, înființat de Doamna Elena Cuza și condus de dr. Carol Davila, era un model de instituție de instruire și educație a fetelor orfane.

Bazat pe aceste informații și pe opinii favorabile emancipării femeilor, Barițiu a susținut efectiv înființarea școlilor de fete, însoțită de o intensă propagandă în presă prin intelectuali de vază și cărturari de prestigiu pentru cultivarea femeilor, responsabile de creșterea copiilor și tinerilor. Îndemna Barițiu: *„Să ne luăm timp pentru a medita și asupra culturii femeilor noastre pentru că ea (femeia), prin copii, dă educațiune generațiilor viitoare”*. Îndemnul lui este mobilizator: *„Să nu ne mai ocupăm ca diletanți de creșterea femeilor noastre ca să nu plătim odată cu viața noastră națională egoismul nostru.”*

Desigur, emanciparea femeilor viza pregătirea lor pentru viața de familie ca mame și gospodine, nu pentru a excela prin ocupații și profesii în viața socială care să le distragă de la menirea lor de mame și gospodine. De aceea, cu talentu-i exemplar de gazetar și de scriitor, cu umor debordant, Barițiu a imaginat un dialog polemic între un posibil susținător al emancipării radicale și un posibil autor al replicii la un asemenea comportament. În celebrul articol „Despre emanciparea femeilor” din „Observator” celebrul

ziarist scria: *„Ei, bine, dară, ce voiești tu, pentru învățătura sexului femeiesc? Nu cumva voiești și tu ca să facem din femeile noastre filosoafe, filoloage și matematicice? Nu! Să ferească Dumnezeu pre tot românul de femeia filosoafă întru înțelesu nemțesc... iară apoi să-ți pună pe masă supă prea sărată și friptura arsă... Nu voiesc eu femei filosoafe, voiesc însă femei atât de luminate și de simțăminte atât de nobilitate, încât ele să poată aprecia în bărbatul erudit știința, în bărbatul patriot, virtutea, în naționalist, elanul național, în luptătorul pentru libertate, sacrificiile sale, în omul de caracter, virtuțile lui... Voiesc femei care să știe din capul locului că, dacă se mărită, au să placă numai lui Dumnezeu și bărbatului lor... Iar dacă acesta este cumva om brutal, femeia să știe a-l dezarma cu blândețele sale, dacă este leneș, să știe a-l împintena, dacă este nefericit, ea să-i toarne balsam vindecătoriu în anima sfâșiată de dureri... În fine, doresc ca fiecare femeie română să se facă mamă și încă mamă atât de bună, duioasă, înțeleaptă și prevăzătoare, amoroasă și devotamentul ei să rămână întipărite în animile pruncilor pentru tot restul vieții”.*

Bărbații sunt puși în gardă: *„Să nu suferim ca femeile noastre să domnească peste noi spre pieirea lor și a noastră... Să știm că femeia care domnește peste bărbat naște și crește tirani... Să ne ferim și de a le degrada în servitute ca în Orient, pentru că femeia călcată și apăsată în sclavie numai prunci cu simțăminte de sclavi poate naște”...* Barițiu ironizează și pe bărbații care nu știu ce vor, care pretind femeilor *„ceva din toate și nimic”*, doar purtare plăcută și supusă. Ironizează și pe cei seduși de misterul feminin pe care-l explică numai prin naivitatea bărbaților.

În același stil polemic, umoristic, Barițiu a dat un răspuns posibilelor așteptări și revendicări ale „radicalelor” de a ajunge în poziții profesionale, sociale, ocupate exclusiv de bărbați, altfel spus, să aspire la egalitate cu

bărbații: „*Dacă dumneavoastră, doamnelor și domnișoarelor, voiți a rivaliza și a exercita aceleași drepturi ca și bărbații, apoi, căsătoria va fi o anomalie... dacă dumneavoastră voiți să intrați în funcțiuni de stat, să vă faceți avocate, medici și deputate, atunci, cine va griji de creșterea și educațiunea generațiilor viitoare? Nu cumva, doicele și servitoarele noastre*”? În speranța că femeile nu vor ajunge la comportamente radicale, excentrice, Barițiu le-a cerut să aștepte, să creadă în dreptatea și în politețea bărbaților și le-a îndemnat: „*Să-și dumirească vederile, să aștepte, că, neprovocați, din amor, delicatețe, galanterie și echitate față de sexul femeiesc, bărbații vor acorda toate libertățile convenabile femeilor*”.

Barițiu, în același stil ironic, umoristic, a construit un posibil model al femeilor emancipate: „*Să ne creștem femeii care să fie, cum zice poporul, și de rugă și de fugă, și de mamă și de doamnă, să se învârtă cu cheile de brâu în bucătărie și cămară ca și în saloane împrejur de oaspeți, să știe a comanda în sfera activității lor femeiești și să poată aprecia vocația bărbaților trecuți prin cursuri scholastice și ajunși la pozițiuni sociale pentru care cea mai înfricoșătoare pedeapsă e să tragă după sine o consoartă care să stea ca o mută în societățile cele mai alese... căci apoi să nu ne mai mirăm dacă unii tineri își caută soții din alte națiuni, precum nu avem dreptul să ne mirăm dacă fiecele noastre tremură de frica unor pețitori trecuți prin școale, dară bătăranii și brutali în purtările lor....*”

Opiniile favorabile educației fetelor și emancipării femeilor propagate prin cărți și reviste erau susținute și de acțiuni practice. Astfel, meritele mamelor în privința creșterii copiilor erau remarcate și premiate prin *expozițiile de copii*, organizate cu prilejul serbărilor și conferințelor, al consfătuirilor Secțiunii Medicale și al adunărilor generale. Performanțele

22..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

muncii lor casnice erau recompensate prin prezentarea lor în expozițiile economiei de casă, erau popularizate în presă.

Opiniile legate de necesitatea emancipării femeilor prin instruire și educație erau prezentate și în conferințe pe teme medicale, morale, istorice, literare, prin antrenarea lor în reuniuni de cântări, formații de dans, de teatru diletant (de amatori). Pentru pregătirea și perfecționarea îndeletnicirilor casnice, pentru performanțele economiei casnice, femeile erau îndrumate să urmeze cursurile școlilor țărănești ctitorite de Vasile Ilea, să urmeze cercurile gospodărești organizate în diferite localități – toate sub egida Asociațiunii ASTRA.

Cea mai proeminentă dovadă a preocupării liderilor Asociațiunii ASTRA pentru emanciparea și educația femeilor o reprezintă propaganda în favoarea *creării școlilor civile de fete*, militarea pentru înființarea lor și sprijinirea activării lor.

George Barițiu a fost un consecvent și convingător susținător al creării școlilor de fete, a făcut insistente apeluri de strângere a fondurilor pentru construirea și apoi pentru întreținerea lor, a găzduit în publicațiile pe care le-a redactat apeluri pentru ca această idee să prindă viață. Propunerea concretă pentru înființarea unui „institut pentru creșterea fetițelor române” a venit din partea referentului școlar Anania Trâmbițaș și a fost prezentată în Adunarea Generală a Asociațiunii de la Sighișoara din 1879, propunere ascultată dar căreia nu i s-a dat curs.

Ideea a fost reluată și susținută de Reuniunea Femeilor Române (înființată în 8 iunie 1881) ce a lansat apeluri de strângere a fondurilor, apel semnat de Partenie Cosma, directorul Institutului de Credit și Economii „Albina” și de soția sa Maria Cosma. S-au adunat 3500 de coroane iar numele donatorilor s-au publicat în „Transilvania”, „Observator”, „Telegraful

Român”. Proiectul de construire a unei școli de fete s-a pus în practică și, în 20 octombrie 1883, s-a deschis *Școala Civilă Primară de Fete* și a funcționat în locul în care astăzi se află Școala Generală nr.5 de pe strada Zaharia Boiu.

Eforturile de susținere a învățământului pentru fete a continuat. În ședințele Comitetului Central și în Adunările Generale de la Dej și de la Brașov, din 1882 și 1883, s-a hotărât să se construiască un edificiu special destinat unei școli civile superioare de fete. Apelurile de strângere a fondurilor au dat rezultate și, cu suma de 27000 de florini s-a cumpărat locul din strada Morii nr. 8 din Sibiu, astăzi în acest local funcționează „Școala de deficienți de auz”. Alți 30000 (20000 florini au fost transferați din fondul înființării unei academii de drepturi) au fost investiți în construcția proiectată a deveni școală civilă superioară și de care au răspuns, din partea Asociațiunii: Baron Urs de Margine, Partenie Cosma, Ioan Popescu, Visarion Roman, Eugen Brote. S-au licitat 9 planuri de construcție. A fost ales unul și construirea clădirii a fost încredințată arhitectului Maetz, același care a condus și ridicarea Muzeului Asociațiunii sau Palatul Asociațiunii, azi, Biblioteca Județeană ASTRA.

În vara anului 1886, clădirea a fost terminată. *Școala Civilă Superioară de Fete cu Internat a Asociațiunii* a fost organizată de un comitet constituit din: Baron Urs de Margine, Ioan Russu, Ioan Popescu, Ilarion Pușcariu, Daniil Popovici-Barcianu. În noua clădire s-au adus și clasele *Școlii Civile Primare de Fete*, întemeiate cu sprijinul Reuniunii Femeilor Române. Septimiu Albini, profesor al Școlii, în lucrarea monografică dedicată acestei instituții, „*Școala Civilă de Fete cu Internat a Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român din Sibiu*”, 1887, a evidențiat eforturile însoțite de sacrificii care s-au soldat cu această deosebită reușită în domeniul învățământului românesc feminin: „*Multe jertfe, multă muncă și multă grijă a costat întemeierea acestui institut... Prin lucrarea sa, Asociațiunea a dăruit*

24..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

națiunii române un giuvaer pentru care generațiile viitoare o vor binecuvânta”.

Au condus Școala Civilă Superioară de Fete, devenită model pentru acest tip de instituție de învățământ, intelectuali și cărturari de seamă: Daniil Popovici-Barcianu, Ioan Popescu, Ioan Crișan, Vasile Bologa. Au onorat catedra, pe lângă cei amintiți și: Enea Hodoș, Septimiu Albini, Sabin Barcianu, Petru Șpan, George Dima, Sabina Brote, Matilda Mangesius, profesorii teologi: Ilarion Pușcariu, Ioan Moga, Nicolae Togan. În discursul inaugural, Iacob Bologa, vicepreședinte al Asociațiunii, a elogiat reușita ridicării edificiului dedicat educării prin cultură a fetelor în temeiul convingerii că *„femeia este baza și decorul neamului românesc.”*

Daniil Popovici-Barcianu, primul director al Școlii, recunoscând meritele femeii române pentru edificarea identității noastre sociale și culturale, a remarcat în discursul său inaugural: *„Dacă avem azi moravurile și datinile pe care le avem, dacă avem graiul cel vorbim și care face din noi neamul de oameni care suntem, femeii române suntem datori cu mulțumire, căci ea ni le-a păstrat și ea ni le-a dat”.* De aceea, continuă Barcianu: *„Ridicând aici, în Sibiu, un templu consacrat culturii femeii, Asociațiunea n-a făcut decât să aducă un tribut de recunoștință aceleia (femeii) care are cele mai legitime titluri la această recunoștință... Ridicând Asociațiunea acest institut pentru înaintarea culturii femeii, a voit ca această școală să se facă cu puțință fetelor să-și câștige o creștere mai potrivită cu trebuințele vieții.... această cultură în graiu românesc să li se predea și cu graiu românesc să le intre în suflet și în viață”.*

An de an numărul fetelor de diferite condiții, care au absolvit emblematica instituție de învățământ din Sibiu, a crescut de la 43 de eleve (23 erau în internat), în anul inaugurării, 1886, la câteva sute de eleve, după cum

arată anuarele Școlii. Această reușită de excepție a dovedit că strădania aștrștilor de a crea un lăcaș destinat să înobileze mintea și sufletul fetelor cu valorile culturii nu a fost zadarnică. Școala Civilă Superioară de Fete din Sibiu a fost un model și, având acest reper deosebit, s-au creat asemenea instituții în alte centre ale Transilvaniei și ale Banatului: Zalău, Gherla, Brașov, Târgu-Mureș, Năsăud, Caransebeș, Timișoara, Oravița. Despre școala din Oravița a scris Barițiu într-un articol în „Transilvania”, nr. 21-22/1889. Despre problemele școlilor civile de fete, despre nevoile lor de finanțare s-au publicat mai multe articole în „Transilvania”, „Telegraful Român”, „Tribuna”.

După un an de la crearea Școlii Civile Superioare de Fete cu Internat a Asociațiunii din Sibiu, Septimiu Albini, redactor la „Tribuna”, condusă de Ioan Slavici, în lucrarea monografică a evidențiat că, prin crearea selectului institut pentru educația fetelor, *„s-a împlinit una dintre cele mai arzătoare dorințe ale poporului românesc”,* că *„este un eveniment de frunte în dezvoltarea noastră culturală, cel mai strălucit op al binecuvântatei activități a Asociațiunii de 25 de ani”* (de la înființare).

Preocuparea specială a Asociațiunii de a crea cadrul public de instruire și educație a fetelor are ca temeiuri, în concepția publicistului și omului de cultură Septimiu Albini, exprimată în aceeași lucrare monografică, convingerea că *„viața culturală fără femeii culte nu este cu puțință”,* că femeia română merită această preocupare specială, că doar *„Cine poate mai cu succes să răspândească binefacerea culturii în publicul cel mare al națiunii decât femeia? Cine poate să dea culturii farmecul cel mai ademenitor, indigenatul cel mai veritabil?”* Educația femeii fiind, în convingerea lui Albini, *„piatra fundamentală a dezvoltării noastre naționale”,* este de datoria unui popor, *„aspirator de cultură”,* să se ocupe de educația femeii.

În același an în care Septimiu Albini publica Monografia Școlii Civile de Fete cu Internat din Sibiu, 1887, George Barițiu, într-un articol din revista Transilvania nr.1-2/ 1887, elogia înalta performanță a Asociațiunii de a crea o instituție de învățământ pentru cultivarea fetelor și previziona programul educației fetelor în spirit românesc, în context european: *”Voim să le creștem (pe fete) în spirit românesc și conform cerințelor europene cele mai alese și mai sănătoase pentru ca ele să se facă demne de bărbații destinați de providență a compune clasa de frunte a societății românești, de oameni tineri ieșiți de prin universități, academii civile și militare, din seminarii și alte institute”*.

Deși a învins ideea înființării școlilor civile de fete și s-a pus în practică, nu au dispărut polemicile ce alimentau prejudecăți antifeministe. George Barițiu, într-un discurs rostit în Adunarea Generală din 1887 din Sibiu, a demontat prejudecățile și ironiile la adresa instruirii fetelor, scepticismul cauzat de costurile mari, de inutilitatea investițiilor pentru a face din femei filosoafe, de temerea că, fiind prea învățate, ar putea aluneca ușor spre lux, mândrie și desfrâu.

Scepticii au avut parțial dreptate întrucât școlile de fete, ca și alte instituții de învățământ, s-au confruntat întotdeauna cu greutatea financiară, cu lipsa manualelor, cu penuria de dascăli. Greutățile n-au întârziat să apară. Cheltuielile erau mari și Asociațiunea făcea față cu greu întreținerii ctitoriei sale. De aceea, în adunările Comitetului Central, în adunările generale, în ședințele Secțiunii Școlare, conduse de Onisifor Ghibu, se discutau frecvent problemele școlii legate de încadrarea personalului didactic, de crearea manualelor, de cheltuielile materiale și se publicau apeluri pentru strângerea fondurilor în vederea întreținerii școlilor, se publicau listele donatorilor. După 1920, Școala Civilă Superioară de Fete s-a unit cu Liceul „Domnița Ileana”,

azi, sediul Facultăților de Filologie și de Istorie din Universitatea „Lucian Blaga”, iar în localul din strada Morilor a funcționat, în perioada interbelică, căminul Universității clujene refugiate.

Crearea școlilor de fete s-a înscris în ampla direcție a politicii școlare a Asociațiunii ASTRA. Majoritatea ctitorilor și liderilor Asociațiunii s-a implicat în susținerea învățământului românesc, extrem de deficitar. Amintim pe unii dintre aceștia: Mitropolitul Andrei Baron de Șaguna, principalul ctitor al Asociațiunii și primul ei președinte (creatorul a sute de școli primare și secundare confesionale, susținătorul creării manualelor școlare, el însuși, autor de manuale teologice), Visarion Roman, Pavel Vasici, Timotei Cipariu, George Barițiu, Sava Popovici-Barcianu, Daniil Popovici-Barcianu, Vasile Bologna, Ioan Popescu, Ioan Crișan, Septimiu Albini, Zaharia Boiu, Onisifor Ghibu, Vasile Ilea, Dimitrie Comșa, Andrei Bârseanu, Ioan Moga, Ilarion Pușcariu, Nicolae Togan, Enea Hodoș, Lucian Bologna și mulți alții.

Toți au înțeles rolul fundamental al școlii în acțiunea amplă de emancipare a poporului prin cultură, toți s-au implicat cu profundă motivație patriotică în ridicarea nivelului de cultură al poporului prin școală, ca dascăli, ca autori de manuale, ca îndrumători de culturalizare a dascălilor de la sate, ca formatori de dascăli.

Dovadă a importanței acordate școlii românești, atât de deficitară, s-a înființat, în anul 1990, Secțiunea Școlară a Asociațiunii ASTRA care, din 1912 până la desființarea oficială a ASTREI din 1949, a fost condusă, în calitate de secretar și apoi de președinte, de cărturarul, omul de cultură și patriotul *Onisifor Ghibu*.

Implicarea în învățământul românesc transilvănean a Secțiunii Școlare a urmat două direcții: - cunoașterea și analiza stării învățământului românesc din Ardeal, identificarea dificultăților și remedierea lor; - activitatea

28..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

extrașcolară și ridicarea nivelului de cultură al poporului. Asociațiunea, și prin ea, Secțiunea Școlară a sprijinit înființarea grădinițelor și școlilor, îmbunătățirea stării lor materiale. S-a implicat în crearea planurilor și programelor de învățământ, în crearea și evaluarea manualelor școlare, în pregătirea psihopedagogică a dascălilor, în înființarea bibliotecilor personale și școlare.

Prin presă s-au difuzat idei avansate despre instruire și educație prin popularizarea lucrărilor din tezaurul literaturii pedagogice universale: Jan Amos Comenius, Jean Jacques Rousseau, Fr. Herbart, J. H. Pestalozzi, Peter Petersen. Unele reviste, precum „Amicul Școalei”, redactată de Visarion Roman, publica planuri detaliate de lecții, informații despre metodele de învățământ, informații despre starea școlilor. Revistele, printre care, „Foaia Poporului”, calendarele adresau îndemnuri românilor să-și dea copiii la școală, să învețe meserii, să nu se mulțumească cu poziția de slugi la cei bogați.

Activităților extrașcolare și postșcolare li s-a acordat, de asemenea, o atenție deosebită. Elevii erau antrenați să participe la societățile școlare de ajutorare pentru nevoile lor, la tovarășii economice, la activități pe loturile școlare, la publicarea revistelor școlare, la frecventarea și întreținerea bibliotecilor școlare, la activități artistice (serbări, festivaluri, șezători, concursuri sportive). Postșcolar, sub egida Asociațiunii, se organizau cursuri de alfabetizare, activități de perfecționare a dascălilor, activități artistice ale dascălilor cu participări la reuniuni de cântări, teatru diletant (de amatori), șezători, festivaluri, conferințe ale ASTREI etc.

Odată cu înființarea Subsecțiunii de Educație Fizică din cadrul Secțiunii Medicale și Biopolitice, din anul 1926, și a Asociației „Șoimii Carpaților”, la 1 decembrie 1928, inițiatori fiind dr. Iuliu Moldovan și dr. Iuliu Hațieganu, s-au desfășurat ample manifestări sportive, concursuri de atletism,

jocuri sportive și dansuri naționale. Asociațiunea Astra are și meritul deosebit de a fi fost inițiatoarea celei mai importante mișcări sportive din țară, un alt model de performanță socială – culturală.

Revenind la activitatea Secțiunii Școlare, Onisifor Ghibu s-a implicat în viața școlii cu prestanța de om de cultură, cu convingeri patriotice, cu înalt simț civic și politic. Cu maximă răspundere și competență exemplară a ocupat funcții publice de îndrumare a învățământului românesc din Transilvania, referent școlar și secretar al resortului de Instrucțiune Publică din Consiliul Dirigent al Transilvaniei. A efectuat inspecții riguroase, a luptat pentru remedierea deficiențelor și lipsurilor școlilor, s-a implicat în crearea planurilor și programelor de învățământ, pentru crearea manualelor, s-a străduit și a reușit să pună în valoare literatura didactică românească.

A publicat lucrarea „*Din istoria literaturii didactice românești*”, publicată în Analele Academiei Române, în 1916, și premiată de Academia Română, o antologie a bucoavelor, abecedarelor și cărților de citire în scopul impulsionării creării manualelor moderne. A criticat cu vehemență Legea Appony ce impunea generalizarea limbii maghiare în școli și în aziluri de copii, ceea ce îi afecta pe români și pe minorități, altele decât cea maghiară.

Cărturarul și omul de cultură Onisifor Ghibu a întemeiat și a condus Seminarul Universitar la Sibiu pe care l-a botezat cu numele înaintașului său, Gheorghe Lazăr. A făcut parte din delegația stabilită de Consiliul Dirigent al Transilvaniei pentru preluarea Universității maghiare din Cluj și înființarea Universității „*Dacia Superioară*”, în 1919, prima universitate românească din Ardeal, competitivă cu universitățile europene și de peste ocean.

Au fost invitați să pună temelia învățământului românesc universitar clujean cei mai de seamă intelectuali aflați în țară și în străinătate: Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Victor Babeș, Gheorghe Marinescu, Emil Racoviță,

Dimitrie Gusti, Ioan Ursu, Sextil Pușcariu, Gheorghe Țițeica, Petru Poni, Toma Stelian, Gheorghe Longinescu ș.a. Au fost, de asemenea, solicitați să formeze din studenți elite intelectuale românești în Universitatea „Dacia Superioară” ce va purta apoi numele „Regele Ferdinand”: Iuliu Moldovan, Iuliu Hațieganu, Florian Ștefănescu-Goangă, Onisifor Ghibu, Vladimir Ghidionescu, G. Bogdan-Duică, Ștefan Bezdechi, Ioan Lupaș, Dimitrie Pompeiu, Gheorghe Vâlsan ș.a. O exemplară solidaritate a spiritualității românești din toate provinciile României întregite pentru formarea intelectualilor în învățământul superior românesc clujean.

În Universitatea românească clujeană, Onisifor Ghibu a susținut primul curs de pedagogie în limba română, „Prolegomena la o educație românească”, a înființat prima catedră de pedagogie, a ctitorit *Muzeul Pedagogic*, în 1910, a proiectat înființarea unui *Institut de Pedagogie și Educație a Națiunii* care să direcționeze formarea și afirmarea elitelor românești în spirit național. A propus crearea *Constituantei Filosofice – Pedagogice* pentru a fundamenta filosofic și cultural teoria și practica educațională românească. A propus și a funcționat *Consiliul Literaturii Didactice* în cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice în scopul de a promova crearea manualelor școlare de valoare de care duceau lipsă școlile.

Onisifor Ghibu a lăsat urmașilor un testament al crezului său pedagogic, în lucrări ca: „Pentru o pedagogie românească” și „Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației”. Exemplificăm câteva idei. „Educația să se facă de dragul și în interesul neamului, în spiritul marilor idealuri pe care ni le impune destinul nostru istoric încadrat în marile idealuri universale” ... Școala nu valorează nimic dacă nu este încadrată de-a-ntregul în sufletul și viața națiunii, în idealurile ei morale și umane și dacă ea nu reoglindește fidel această națiune în tot ce are ea mai de preț și mai

caracteristic... Prin școală trebuie să chemăm poporul întreg la opera luminării lui, trebuie să-i dăm puțința de a sorbi și el marile bunătăți și frumuseți ale științei și ale literaturii, trebuie să-l facem părtaș la fericirea de a i se sălășlui în suflet toată acea viață care e în sufletele creatoare ale poezilor, ale gânditorilor”.

„Prin educație, profetiza Onisifor Ghibu, națiunea română devine conștientă de ființa ei, de forțele ei și de misiunea ei în lume; devine o națiune sănătoasă, puternică, capabilă de cultură... Educația este lucrarea conștientă și neîntreruptă a națiunii și a fiecărui component al ei, în vederea valorificării, sporirii și desăvârșirii, pe toate terenurile vieții și cu toate mijloacele, a tuturor virtualităților native ale poporului, în vederea maximumului de bine, de adevăr, de frumos, pentru națiune și componenții ei și, prin aceasta, pentru umanitatea însăși”.... Educația nu este numai o chestiune de știință, de artă, de tehnică, mai mult decât orice, ea este o chestiune de credință și de voință, este operă de eroism”.

Scopul educației este formarea individului și a națiunii. Fiecare fiu al națiunii trebuie să fie *”un element conștient, sănătos la trup și la suflet, înzestrat cu o concepție despre lume și viață dinamică, animat de virtute, adevăr, bine, frumos, iubire și încredere în neam, iubitor de știință și de muncă cinstită, pricepută și folositoare pentru înălțarea sa și a neamului, activ și plin de îndrăzneală, dârzenie și inițiativă, patriot, harnic, stăruitor, optimist, cetățean conștient de drepturile și mai ales de datoriile sale”.*

Ca „pedagog de baricade”, cum s-a autodefinit, patriotul, pedagogul și omul de cultură Onisifor Ghibu a lăsat posterității profesiunea sa de credință: *„Am năzuit în permanență să fiu un educator al vremii mele și al poporului meu, îmbrățișându-i cu ardoare toate acele probleme care îmi păreau că sunt hotărâtoare pentru a face din el o națiune sănătoasă, harnică, luminată,*

vrednică și fericită... Idealul meu de pedagog a fost acela de pedagog al națiunii, în sensul că pedagogul este un glas la națiunii cu tot ce o constituie. El trebuie să fie identificat cu întreaga ființă a ei și cu întreaga misiune a ei în această lume, lucrând cu toate puterile sale pentru punerea în valoare a tuturor potențelor ei”.

În concluzie, programul amplu al Asociațiunii ASTRA de emancipare prin cultură a poporului pentru construirea, conștientizarea și asumarea identității naționale pentru a intra în concertul popoarelor civilizate din Europa și din alte continente a fost viabil, dovadă fiind realizările remarcabile în domeniile: economic, juridic, medical, școlar, etnografic, literar-artistic, științific-tehnic. Grijă pentru viitorul social al poporului român s-a exprimat în propaganda prin publicații, expoziții și conferințe de excepție pentru sănătatea fizică și mentală, pentru prosperitatea economică, începând cu educația în familie și în școală.

Implicarea Asociațiunii ASTRA în acțiunea de emancipare a femeii, în crearea și întreținerea școlilor în general, și a școlilor de fete, inexistente atunci, dovedea concepția avansată a intelectualilor aștrști de a susține întărirea familiei și, în cadrul acesteia, a rolului femeii ca mamă și gospodină. Propaganda în favoarea școlilor și susținerea creării și întreținerii lor a contribuit la întărirea încrederii în capacitatea românilor de a avea școli proprii, pentru că școala este o instituție fundamentală în societate ce promovează valorile culturii și civilizației și prin școală oamenii își conștientizează identitatea națională și se raportează cu demnitate la lumea civilizată a Europei și a celorlalte continente.